

KLASSENS EGEN GRUNDBLOV

DA OMKRETT

Indhold

Argumentations- og vurderingsøvelse. Eleverne arbejder med at formulere regler for samværet i klassen og udarbejder en grundlov for klassen, som beskriver de regler og værdier, de gerne vil have skal præge deres fællesskab. Det sker gennem diskussioner i grupper og plenum. Desuden introduceres de til, hvad en grundlov er, samt begreberne rettigheder, medansvar, regler og love i forhold til samfundet generelt.

Formål

At eleverne reflekterer over, hvordan de selv kan være med til at skabe et godt fællesskab i klassen, og deltager aktivt i at formulere og bruge et sæt regler og dermed have medansvar for det fællesskab, der er i klassen.

Fag

Dansk og kristendomskundskab

I relation til trinmål for faget dansk efter 4. klasses trin arbejdes der med at bruge talesproget i samtale, samarbejde og diskussion samt at videreudvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk. I relation til trinmål efter 6. klasses trin arbejdes der med at udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd og at kunne lytte aktivt til andre og følge op med analytiske spørgsmål.

I relation til trinmål for kristendomskundskab efter 6. klasses trin arbejdes der med at give eksempler på sammenhænge mellem værdier, normer og adfærd.

Tidsforbrug

Fase 1: 2 lektioner

Det anbefales, at der senere afsættes tid til en fase 2: ½ lektion et par uger efter + evt. øvrig opfølgning.

Materialer

A3 papir svarende til antallet af grupper med 4 elever i hver gruppe. Inden arkene deles ud, tegnes en cirkel i midten og fire felter uden om (så der er et felt til hver elev i gruppen).

Bilag 1 med lærerinput til arbejdet med grundlov, regler og rettigheder

Beskrivelse

Fase 1

1. Introduktion til begrebet grundlov.

Fortæl, at nogle fællesskaber opstår, fordi man har noget til fælles og man vælger hinanden til. Det kan fx være i venskaber. Men der er også fællesskaber, hvor man på nogle punkter kan være meget forskellige og alligevel skal kunne fungere sammen. Fx i en klasse eller i et helt land.

Nogle elever vil ikke være fortrolige med ordet eller begrebet "grundlov". Du kan introducere dem til begrebet ved at spørge eleverne:

- Hvad består ordet grundlov af?
- Er grundregler og grundlov det samme?
- Har vores land en grundlov?
- Hvad tror I, vi bruger grundloven til?

Danmarks Grundlov består blandt andet af en række grundlæggende regler for samfundet. Regler er rettigheder og pligter eller medansvar, som man kan definere i et hvilket som helst fællesskab, hvor man kan blive enige om dem. Det kan være i en klasse, en fritidsklub, hjemme eller regler for hele Danmark.

Eleverne skal nu til at formulere en slags grundlov for måden, de er sammen på i deres klasse. Indled med at undersøge elevernes oplevelse og forståelse af regler og ansvar. Begynd med forskellige restriktioner, som de allerede forstår. Bed dem om at fuldende sætninger som: "Jeg har ikke ret til at ____, fordi ..." (fx jeg har ikke ret til at slå folk, når jeg er vred, fordi ... / Jeg har ikke ret til at behandle mennesker uretfærdigt, fordi...).

List disse sætninger og bed derefter eleverne om at ændre erklæringerne fra negative til positive (fx jeg har ret til ikke at blive slået/ jeg har ret til at blive behandlet retfærdigt). Vær opmærksom på, at mange børn har en negativ holdning til regler og kun ser dem som en hindring for deres frihed. Brug derfor evt. lidt tid på at drøfte og give eksempler på, hvordan vi har brug for regler til at leve sammen.

2. Indledende brainstorm

Når eleverne forstår processen med at skabe positive rettighedsudtalelser som disse, deles de op i grupper á 4 personer. Giv hver gruppe papir og tuscher. Forklar, at:

- Hver gruppe får et ark med en cirkel i midten og fire felter uden om (så der er et felt til hver elev i gruppen).
- Fortæl eleverne, at de skal komme med forslag til grundregler for hele klassen. De skal fuldføre sætningen "enhver har ret til...", fx enhver har ret til at deltage.

- Alle elever i hver gruppe skriver i deres eget felt så mange forslag, som de kan inden for tidsrammen (ca. 5 min).
- Grupperne instrueres i, at de på skift har ordet, så de kan forklare et af de forslag de har skrevet for de andre i gruppen.
- Hele gruppen diskuterer forslaget. Hvis gruppen er enige i, at det er et godt forslag, skriver gruppen det fælles forslag i midterfeltet (cirklen).
- Næste elev i gruppen forklarer sit første forslag. Der fortsættes indtil alle forslag er diskuteret.

3. Saml rettigheder og medansvar

Saml hele klassen igen og bed hver gruppe om at fremlægge deres regler. I takt med fremlæggelserne, skrives rettigheder op i en kolonne på tavlen som beskrevet herunder, og der efterlades plads til en kolonne, der beskriver det responderende medansvar.

- Bed først grupperne liste overfor klassen de enkelte rettigheder, de som gruppe har identificeret.
- Gruppér rettigheder, der minder om hinanden, men bed først gruppen om godkendelse af enhver revidering af ordlyden.
- Hver gang en rettighed er noteret, spørg så hvilket medansvar den enkelte har for at sikre, at alle kan nyde godt af denne ret. Skriv dette i kolonnen "medansvar", til højre for rettighedskolonnen. Brug fx vendinger som "Jeg har medansvar for ikke at udelukke nogen fra at deltage".

Brug tid på at konkretisere, hvad disse rettigheder kan betyde i praksis ved hjælp af eksempler fra klassens hverdag. Lad eleverne selv komme med eksempler, som I kan afprøve rettighederne på.

Vær opmærksom på, at der kan være elever, der kan have behov for hjælp til at skelne mellem medansvar i forhold til fællesskabet i klassen (fx at man taler efter tur, eller at man afholder sig fra vold og løser konflikter gennem samtale) og opgaver eller pligter, som voksne pålægger dem (fx tandbørstning, at rede sin seng, at række hånden op inden man taler i skolen, at lave lektier).

Efter at have listet elevernes bud på rettigheder og medansvar, reflekteres der over, hvordan disse kan revideres til et udkast til en klasse-grundlov.

Spørg fx:

- Kan nogle af disse rettigheder og dertilhørende medansvar kombineres? Kan nogle af dem undværes?
- Er der andre rettigheder og medansvar, der skal tilføjes?

4. Vedtag klassens "grundlov"

Eleverne skal nu vedtage, at de vil bruge disse udsagn som en slags "Grundlov" for klassen.

I en drøftelse mellem lærer og elever debatteres spørgsmål som fx:

- Er eleverne villige til at overholde disse regler, som de selv har lavet?
- Hvem er ansvarlig for at sikre, at alle følger denne "Grundlov"?
- Hvad sker der, hvis nogen overtræder en af rettighederne?
- Er det nødvendigt, at der konsekvenser forbundet med ikke at følge reglerne? Hvorfor?
- Hvem skal træffe beslutning om konsekvenserne?
- Skal der skrives noget om dette i jeres "Grundlov"?

Giv eksempler på en konkret situation, hvor en eller flere af reglerne overtrædes, og spørg hvordan det kunne ske, hvordan de andre elever reagerer, og hvordan man tager det op i fx klassens tid.

Når klassen er nået frem til en endelig version af "Grundloven", kan I lave en renskrevet udgave og hænge den på væggen i klasselokalet. Forklar, at det vil være jeres regler for at arbejde og være sammen, gældende for både elever og lærere.

1. Fase afrundes med opsamling og refleksion (se nedenfor).

Fase 2: Brug klassens Grundlov i hverdagen.

Når der opstår konflikter eller problemer i en gruppe, kan I bruge klassen grundlov som hjælp til at løse dem. Konflikter fra "det virkelige liv" kan bidrage til at revidere grundloven.

1. Opfølgning et par uger efter vedtagelsen af klassens grundlov.

Et par dage eller uger efter at I har arbejdet med grundloven, kan I tage den op til genovervejelse. Påpeg, at love ofte er nødt til at blive forbedret, fjernet, eller der skal tilføjes noget nyt.

- Er eleverne stadig enige om de rettigheder og medansvar, de vedtog tidligere?
- Er overholdelsen af nogle ansvarsområder sværere at realisere end andre? Hvorfor?
- Er der noget i jeres grundlov, som skal ændres? Fjernes? Tilføjes?

2. Diskuter håndhævelse af regler og ansvar

Du kan fx stille spørgsmål som:

- Er der nogle rettigheder fra klasses grundlov, som krænkes oftere end andre? Hvorfor?
- Hvem tager medansvaret for at sørge for, at disse rettigheder respekteres?
- Hvem bestemmer, hvad der sker, når nogen overtræder en af klassens regler?
- Har klassen behov for at arbejde sammen om at etablere nogle konsekvenser for at bryde reglerne?

Opsamling og refleksion

Afslut første fase af øvelsen med at understrege, at formuleringen af rettigheder og medansvar skal hjælpe eleverne til at fungere sammen i klassefællesskabet, sådan at alle rettigheder respekteres. Regler beskytter vores rettigheder (fx til at deltage, til at have en mening, til at lære, til at lege osv.), og medfører også et medansvar for at respektere andres rettigheder.

Diskuter, hvad det betyder at have regler for klassen, som klassen selv har lavet. Relater denne proces til den måde, love bliver til i et demokrati.

- Hvordan kan det hjælpe på klassefællesskabet at have en grundlov for klassen?
- Hvilken forskel gør det, at klassen har lavet sine egne regler?
- Hvad har eleverne lært om sammenhængen mellem rettigheder og medansvar?

Bed eleverne om at drøfte deres oplevelse af denne aktivitet, spørg fx.:

- Var det let at arbejde sammen i en gruppe? Hvis ikke, hvilke udfordringer stødte i på undervejs?
- Var der nogle ideer til rettigheder, som gruppen ikke kunne enes om? Hvorfor?
- Hvad gjorde I med de tanker, I ikke var enige om?
- Set i bakspejlet, ville klassens grundlov så have kunnet hjulpet jer i jeres gruppearbejde?

Supplerende materiale

Andersson, Mattias, Anette Faye & Christiane Mossin (2008): Det er enhvers ansvar. Del af serien: Medborgerskab i skolen. København: Alinea.

Denne bog giver en mere teoretisk introduktion til feltet og har til hensigt at skabe et øget fokus på og bevidsthed om det demokratiske læringspotentiale i skolens traditionelle fag og i den enkelte lærers daglige undervisningspraksis.

Bækgaard, Birgitte (2008): Gak til myren. 4.-6. klassesetrin. Undervisningshæfte til kristendomskundskab. København: Alinea.

Undervisningshæfte med konkrete eksempler på hvordan medborgerskabsundervisning kan gribes an i hverdagen. Hæftet har blandt andet ordanalyseopgaver om, hvad fællesskab er.

Thrane, Eva Dam (2008) Den demokratiske skole: hvor demokratiet bliver en livsstil, hvor engagementet er en selvfølge, hvor mobning ikke kan slå rod. Boghæfte, der bl.a indeholder beskrivelser af, hvordan klassemøder kan bruges som værktøj af lærere og pædagoger til forebyggelse og bekæmpelse af mobning, og anvisninger til hvordan klassemødet kan organiseres.

Folketingets undervisningsmateriale indeholder bl.a. en temaside om grundloven med forskelligt materiale. Det er dog henvendt til 8. og 9. klasse, men indeholder bl.a. små kortfilm på 4-5 minutter, som med den rette introduktion og opfølgning kan give mening at se med elever på sidste del af mellemtrinnet.

<http://www.ft.dk/Undervisning/Grundloven.aspx>